

LIVIU PETCULESCU
la cea de a 70-a aniversare

Deși îl cunosc pe Liviu Petculescu de peste 45 de ani, mărturisesc că am fost surprins când mi s-a cerut să fac o prezentare a sa la vârsta de 70 de ani. Deoarece pentru mine, ca de altfel pentru mulți dintre colegii pe care îi cunosc, Liviu Petculescu este o persoană mult mai tânără decât arată vârsta lui din actele de stare civilă.

A descrie în câteva cuvinte un om ca Liviu Petculescu este foarte dificil, el fiind o persoană neconvențională și de aceea prezentarea mea, pentru vârsta aniversară de 70 de ani, va fi una mai puțin obișnuită.

L-am cunoscut pe Liviu Petculescu în cele mai diverse ipostaze. Suntem colegi în Muzeul Național de Istorie a României din anii '80, participând împreună la săpăturile arheologice din Transilvania sau Oltenia (la Cincșor sau la Cioroiu Nou). De asemenea, am participat la sesiuni de comunicări, unde Liviu Petculescu prezenta rezultatele săpăturilor arheologice sau piese de armament din epoca romană.

L-am cunoscut ca membru al unor comisii de expertiză, cum este cea de la sfârșitul anilor 80 (pe care și el sigur și-o amintește), unde am fost trimiși de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste la Giurgiu, pentru a verifica situația actelor de evidență a colecției de acolo. Totodată, trebuia să facem o investigație asupra gravelor abatari aduse patrimoniului muzeului din Giurgiu. Își aduce aminte, cu siguranță, că doamna director de acolo încerca să ne convingă cum una dintre muzeografe avea acasă un laser mic cu care scobea monedele otomane din aur din secolele XVIII–XIX (pe care toată lumea le știe „cât sunt de groase”, acestea având sub 1 mm), le umplea cu plumb, după care le lipea la loc. Sigur că am participat împreună și la expertizele mult mai complicate (între anii 2007–2010) de la Alba Iulia, la cererea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel.

Pe Liviu Petculescu l-am cunoscut și ca persoană privată, mergând împreună la petreceri legate de mediul profesional mai mult sau mai puțin. Și având privilegiul de a discuta cu el vreme îndelungată, asupra societății noastre, a breslei, a lumii, în general. Toate acestea m-au convins că Liviu Petculescu este o persoană cu totul specială. Este un arheolog excepțional, cu o largă și profundă cultură profesională. Cunoaște izvoarele istorice, tehnica de săpătură și înțelege foarte bine relația dintre obiect și contextul lui istoric. De asemenea, este o persoană de o curiozitate extraordinară, care își pune întrebări și caută răspunsuri și care analizează totul prin filtrul minții sale. Nu este un om pe care să îl poți convinge ușor și nu este nici pe departe cel mai comod interlocutor, în multe situații, dar raționamentul său, logica de fier sunt cele care dovedesc că știe despre ce este vorba atunci când decide să se pronunțe asupra unui subiect și poți fi sigur că îți dă un sfat bun și are o viziune foarte personală asupra multor situații, fie profesionale, fie sociale și politice.

L-am cunoscut pe Liviu Petculescu și în calitate de tovarăș de doctorat. Ne-am înscris amândoi în 1984, la concursul pe care l-a organizat Universitatea din București pentru două locuri de doctoranzi la academicianul Emil Condurachi. Am fost colegi și ucenici ai acestui mare om și reputat istoric. Cu acest prilej, am constatat cât de multe știa Liviu Petculescu despre lumea romană și despre domeniul care îi este cel mai drag: istoria militară și a armamentului roman.

Poate că Liviu Petculescu a scris prea puțin față de cât de multe știe și a cercetat de-a lungul anilor, dar ceea ce a scris este extrem de temeinic și sunt convins că vom rămâne cu lucrări de referință. Nu întâmplător receptarea lor în lumea arheologilor din străinătate dovedește valoarea și importanța lor pentru studiul istoriei militare romane, în general.

Din motive care țin de natura ticăloasă a regimului comunist (dar și de minciuna unor concetățeni de-ai noștri, unii chiar profesori universitari), Liviu Petculescu nu a putut călători înainte de 1989, nici măcar până în Bulgaria...

A avut șansa ca după anul 1990 să își lărgescă orizontul, să călătorească, să fie cunoscut de către colegii lui, care până atunci îl știau doar din scrierile lui foarte importante. Pasiunea cu care a urmărit subiectul îl face unul din cei mai importanți arheologi ai epocii romane din România de după cel de-al doilea Război Mondial. Este un specialist de talie internațională, care rezistă oricărui criteriu de evaluare, fiind, în peisajul arheologiei românești contemporane, o floare rară.

L-am apreciat pe Liviu Petculescu și pentru un lucru ce îl deosebește de majoritatea colegilor. El nu practică arheologia pentru arheologie, ci înțelege arheologia ca o sursă a istoriei. Din acest punct de vedere pot spune că un studiul pe care l-a scris pentru catalogul *Comorile României din China* (organizată de către Muzeul Național de Istorie a României în China, în anul 2016) este probabil cea mai originală, echilibrată și realistă contribuția privind problema romanizării Daciei și cea a etnogenezei românilor. În aceste subiecte atât de spinoase și complicate, Liviu Petculescu dovedește o uriașă capacitate de sinteză și o originalitate care îl fac să se plaseze nu numai între marii istorici, dar și între marii arheologi ai acestei țări, dar și ai Europei.

Liviu Petculescu și-a desfășurat cea mai mare parte din activitatea sa profesională la Muzeul Național de Istorie a României. A făcut parte din generația fondatorilor acestei instituții și a lucrat mult la constituirea colecțiilor, aducerea patrimoniului ce urma a fi expus. Sper ca amintirile foarte plastice pe care le are despre acest eveniment să fie consemnate și în scris, pentru că vor constitui unele dintre cele mai vii, dramatice și realiste pagini din istoria constituirii acestei instituții.

Muzeul Național de Istorie a României este mândru că a avut și are un asemenea specialist.

La 70 de ani Liviu Petculescu este încă un om tânăr, cu mintea deschisă, discută cu entuziasm despre descoperirile arheologice pe care le face, iar curiozitatea lui nu a fost afectată de trecerea timpului sau de problemele muritorilor de rând, pe care le avem cu toții.

Îi doresc o carieră lungă, să fie sănătos și să rămână mereu același om neconvențional.

Ernest Oberländer-Târnoveanu

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

CĂRȚI, CATALOAGE, VOLUME

- *Civilizația romană în România*. Catalog expoziție Chișinău, București 1991
- *Goldhelm, Schwert und Silberschätze*. Catalog expoziție Frankfurt a.M., Frankfurt a.M. 1994
- *Miles romanus in provincia Dacia*. Catalog expoziție Cluj-Napoca, Cluj-Napoca 1997
- *Traiano ai confini dell'Impero*. Catalog expoziție Ancona, Milano 1998
- *Antique Bronzes in Romania*, Bucharest 2003 (ed.)
- *Guldskatte Rumänien under 7000 AR*. Catalog expoziție Stockholm, Stockholm 2004
- *Dacia Augusti Provincia*. Catalog expoziție București, București 2006

STUDII, ARTICOLE

- Coiful roman de la Berzovia, *Banatica*, 3, 1975, p. 85–89 (în colaborare)
- Garnituri de armură romane din Dacia, *Studii și materiale de muzeografie și istorie militară*, 7–8, 1974–1975, p. 79–88
- Un fragment de diplomă militară de la Micia, *AMN*, 15, 1978, p. 131–133
- Cercetări arheologice în castrul roman de la Micia, *CA*, III, 1979, p. 111–114
- Coiful roman de la Bumbești, *SCIVA*, 30, 1979, p. 603–606 (în colaborare cu P. Gherge)
- Semnificații și consecințe interne și internaționale ale creării statului centralizat și independent al lui Burebista, *Revista română de studii internaționale*, 14, 1980, nr. 1–2, p. 99–110
- Închizătoare de *balteus* romane din Dacia, *Potaissa*, 2, 1980, p. 55–62
- Castrul de la Micia (Vețel, jud. Hunedoara) în cadrul sistemului de apărare al Daciei romane, *MN*, 5, 1980, p. 109–114
- Raport preliminar asupra campaniilor de săpături arheologice din anii 1978–1979, în castrul Micia (com. Vețel, jud. Hunedoara), *CA*, IV, 1981, p. 70–75 (în colaborare cu Al. T. Nemoianu, Ruxandra Anastasiu)
- Săpăturile arheologice din castrul Micia (com. Vețel, jud. Hunedoara), *CA*, V, 1982, p. 73–76
- Obrăzare de coifuri romane din Dacia, *AMN*, 19, 1982, p. 291–300
- Săpăturile arheologice din castrul Micia, *CA*, VI, 1983, p. 45–50
- Săpăturile arheologice din castrul Micia, *CA*, VII, 1984, p. 117–119
- Noi descoperiri epigrafice în castrul Micia, *Potaissa*, 3, 1982, p. 84–89
- Despre cronologia fortificațiilor romane de la Barboși, *Pontica*, 15, 1983, p. 249–253
- Prințzătoare de teacă romane din Dacia, *AMN*, 20, 1983, p. 451–466
- Centiroane de tip „VTERE FELIX” din Dacia, *MN*, 7, 1983, p. 69–73
- Noi descoperiri arheologice în castrul Micia, comuna Vețel, Județul Hunedoara, *Documente recent descoperite și informații arheologice*, București 1984, p. 47–55
- Roman Military Granaries in Dacia, *Saalburg Jahrbuch*, 43, 1987, p. 66–76
- Congresul *limes*-ului de la Aalen. Stadiul cercetării frontierelor romane la Dunărea de Mijloc și al echipamentului militar roman, *AMN*, 24–25, 1987–1988, p. 1204–1212
- The Limes Congress at Aalen and the State of Roman Frontier Studies, *Dacia N.S.*, 32, 1988, p. 151–161
- Contributions to Roman Decorated Helmets and Breastplates from Dacia, în H. Vetters, M. Kandler (eds.), *Akten des 14. Internationalen Limeskongresses 1986 in Carnuntum*, Wien 1990, 2, p. 843–854
- „Utere felix” and „Optime maxime con(serva)” mounts from Dacia, în V. A. Maxfield, M. J. Dobson (eds.), *Roman Frontier Studies 1989. Proceedings of the XVth Congress of Roman Frontier Studies*, Exeter, 1991, p. 392–396
- A note on military equipment of Roman officers in the 3rd century A.D., *Bayerische Vorgeschichtsblätter*, 56, 1991, p. 207–212
- Evidence for the production of Roman military equipment, *Arma*, 3/1, 1991, p. 9–10
- Bronze spearheads and spear butts from Dacia, *Journal of Roman Military Equipment Studies*, 2, 1991, p. 35–58

- Bronze miniature weapons and armour in the equipment of Roman soldiers from Dacia in the Second and Third centuries A.D., în S. T. Mols, A. M Gerhartl-Witteveen, H. Kars (eds.), *Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes, Nijmegen, 1992, Nederlandse Archeologische Rapporten, 18*, Nijmegen, 1995, p. 409–412
- Miniature spearhead fittings of military equipment in Roman Dacia, *Dacia N.S.*, 37, 1993, p. 181–196
- Roman military equipment in the Dacian hill-fort at Ocnîța, în C. von Carnap-Bornheim (ed.), *Beiträge zu römischer und barbarischer Bewaffnung in den ersten vier nachchristlichen Jahrhunderten, Marburger Kolloquium 1994*, Lublin-Marburg 1994, p. 61–77
- Military equipment graves in Roman Dacia, în C. van Driel-Murray (ed.), *Proceedings of the 9th Roman Military Equipment Conference. Leiden, 1994, Journal of Roman Military Equipment Studies*, 6, 1995, p. 105–145
- Mormîntul cu echipament militar roman din cimitirul de sud-est al orașului Romula, în M. Bărbulescu (ed.), *Civilizația romană în Dacia*, Cluj-Napoca, 1997, p. 215–230
- The owner of the greave AG 711 from the Axel Guttman Collection, *AMN*, 35/1, 1998, p. 95–96
- Roman military equipment in Barbaricum in the proximity of the Dacian limes, în N. Gudea (ed.), *Roman Frontier Studies. Proceedings of the XVIIth International Congress of Roman Frontier Studies, Zalău, 1997, Zalău 1999*, p. 895–905
- Roman military equipment in Dacia in the first century A.D., în P. Roman (ed.), *The Thracian world at the crossroads of civilisations. Proceedings of the Seventh International Congress of Thracology. Constanța-Mangalia-Tulcea*, 2, București 1998 (1999), p. 261–285
- The equipment graves from Tomis, *Thraco-Dacica*, 19, 1998, p. 153–156
- Fragments of helmets from the Roman fort at Jidava, *AMN*, 36/1, 1999, p. 189–196
- Echipamentul militar roman din cetatea dacică de la Poiana (jud. Galați), în *Istro-Pontica. Muzeul Tulcean la a 50 a aniversare*, Tulcea, 2000, p. 203–220 (în colaborare cu M. Nicu)
- The military equipment of oriental archers in Roman Dacia, în Ph. Freeman, Julian Bennett, Z. T. Fiema, Birgitta Hoffmann (eds.), *Proceedings of the XVIIIth International Congress of Roman Frontier Studies held in Amman, Jordan (September 2000)*, BAR Int. Series 1084, 2002, p. 765–770
- Eastern influences on Roman military equipment in the first–third centuries A.D., *ASOR Newsletter*, 52/53, 2002, p. 8–9
- Influențe orientale asupra echipamentului militar roman în perioada Principatului, *Buletin Științific. Studii istorice*, 1–2, 2002–2003, p. 11–16
- Bronze shield fittings in Roman Dacia, în Cr. Mușețeanu (ed.), *The Antique Bronzes: Typology, Chronology, Authenticity. The Acta of the 16th International Congress of Antique Bronzes, Bucharest 2003*, București 2004, p. 371–377
- Daggers in Roman Dacia, în Cr. Mușețeanu, M. Bărbulescu, Doina Benea (eds.), *Corona Laurea. Studii în Onoarea Luciei Marinescu Țeposu*, București 2005, p. 405–412
- The Roman Army as a Factor of Romanisation in the North-Eastern Part of Moesia Inferior, în T. Bekker-Nielsen (ed.), *Rome and the Black Sea Region. Domination, Romanisation, Resistance. Black Sea Studies*, 5, Aarhus, 2006, p. 31–41
- Armata romană în Dacia în timpul lui Traian/L' esercito romano nella Dacia ai tempi di Traiano, în P. Damian (ed.), *Catalogul Expoziției Dacia Augusti Provincia. Crearea Provinciei. Il catalogo della Mostra*, București, 2006, p. 27–34
- Armamentul roman în Dacia la începutul secolului II d. Chr., în G. S. Teodor, O. Țentea (eds.), *Dacia Augusti Provincia. Crearea Provinciei. Actele simpozionului desfășurat în 13–14 octombrie 2006 la Muzeul Național de Istorie a României*, București, 2006, p. 441–458
- Some observations on the military equipment in the eastern part of the Roman Empire in the 1st–3rd centuries C. E., *Buletin Științific. Studii istorice*, 7, 2008, p. 12–17
- Once again on the pyramidal spearheads of triangular cross-section in Dacia, *CA*, XIV–XV, 2007–2008, p. 229–244
- Clasp-buckle belts in Roman Dacia, *AMN*, 52/I, 2015, p. 99–108
- Romanii în Dacia. The Romans in Dacia, în E. Oberländer-Târnoveanu, *România. Civilizații suprapuse/ Romania. Overlapping civilisations*, București 2016, p. 200–251